

*Н.М. Степакова – студентка IV курсу Запорізького юридичного інституту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц.
кафедри кримінально-правових дисциплін В.І. Сліпченко*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

У сучасному цивілізованому світі забезпечення прав людини є основним завданням і сенсом існування держави. Це знайшло своє юридичне закріплення у Конституції України, ст. 3 якої встановлює: “Людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визнають зміст і спрямованість діяльності держави.... Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави” [1].

Для реалізації конституційно закріплених прав і свобод людини в Україні необхідно мати налагоджений соціально-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини – систему засобів і чинників, що забезпечують необхідні умови поваги до всіх основних прав і свобод людини, які є похідними від її гідності. Поняттям “соціально-правовий механізм забезпечення прав людини” підкреслюється, що правовий механізм – частина соціального і діє з ним у єдності [4, с. 81].

Механізм захисту прав людини включає заходи, що призводять до відновлення порушених неправомірними діями прав і відповідальності особи, яка вчинила ці правопорушення.

Одним із основних завдань правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ є забезпечення прав, свобод і, насамперед, безпеки особи. Реалізація цього завдання відбувається шляхом охорони та захисту прав і свобод особи. Для його досягнення від співробітників органів внутрішніх справ вимагається:

- виявлення правопорушників;
- розкриття і розслідування злочинів;
- припинення правопорушень;
- відновлення порушених прав і свобод громадянина;
- застосування примусових заходів до правопорушника;
- контроль за дорожнім рухом тощо.

Співробітник органів внутрішніх справ має керуватися у своїй професійній діяльності принципом презумпції невинуватості особи, який закріплено в Конституції України.

Обов’язком співробітників органів внутрішніх справ у випадках обмеження прав і свобод громадянина є:

- при затриманні – роз’яснити привід і підставу такого затримання;
- при застосуванні такого запобіжного заходу, як взяття під варту та ін., – роз’яснити права та обов’язки, що впливають із цього [2, с. 152].

Права і свободи законослухняного громадянина забезпечуються органами внутрішніх справ та їх посадовими особами у ході спеціальних та індивідуальних профілактичних заходів:

- організація рейдів і вжиття інших заходів з метою виявлення осіб із девіантною (що відхиляється від правомірної) поведінкою;
- поставлення на облік осіб, що ухиляються від правомірної поведінки;
- робота з особами, що мають девіантну поведінку, на її зміну в напрямку законослухняної;
- робота з притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні правопорушення.

Завдяки своєчасним профілактичним заходам співробітників органів внутрішніх справ (дільничних інспекторів міліції, оперативних уповноважених, інспекторів міліції у справах неповнолітніх та ін.) права і свободи осіб із схильністю до протиправної поведінки зберігаються цілком або втрачаються на менший строк. Запобігання дій особи на стадії підготовки до правопорушення дозволяє або зберегти її права у повному обсязі, або уберегти від їх втрати на тривалий строк. Особа, що вчинила умисний злочин і викрита, позбавляється волі (відбувається обмеження прав і свободи дій у просторі) або втрачає права і повноту волі на триваліший період, ніж та особа, що готується до злочину (відбувається обмеження прав і свободи дій у часі).

Значна роль відведена органам внутрішніх справ у забезпеченні громадської безпеки особи. Забезпечення громадської безпеки особи – це насамперед створення умов як для використання прав громадянами, так і для виконання обов'язків співробітниками міліції.

Також конституційне положення про захист прав людини розповсюджується і на Службу безпеки України, яка є структурним елементом механізму держави і відповідно до Закону України “Про Службу безпеки України” від 25 березня 1992 р. є державним правоохоронним органом спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, одним із основних завдань котрого є захист прав громадян [3, с. 11]. Таким чином, Службі безпеки України законодавство відводить важливе місце в забезпеченні прав людини.

Головним завданням Служби безпеки України у сфері забезпечення прав людини, відповідно до ст. 2 Закону України “Про Службу безпеки України”, є захист прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій та осіб.

Служба безпеки України здійснює загальнозахисну діяльність, тобто захищає всі права, всіх індивідів, і конкретнозахисну діяльність – захищає конкретні права конкретних індивідів як у порядку виконання законодавчих обов'язків, так і за особистими зверненнями громадян до Служби безпеки України з проханнями захистити їх права.

При вирішенні проблем прав особи слід зважати на реалії свого національного суспільства, орієнтуючись на загальносвітові стандарти, тобто внутрішньодержавні закономірності у цьому процесі повинні бути імперативними, а загальносвітові – диспозитивними.

Література

1. Конституція України [Текст] : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
2. Погорілко, В. Ф. Права та свободи людини і громадянина в Україні [Текст] / В. Ф. Погорілко, М. І. Сірий. – К. : Ін Юре, 1997. – 240 с.
3. Волинка, К. Г. Забезпечення прав і свобод особи в Україні: теоретичні і практичні аспекти [Текст] / К. Г. Волинка // Право України. – 2000. – № 11. – С. 8–15.
4. Буткевич, В. Права людини в Україні з погляду творення нової правової бази [Текст] / В. Буткевич // Політична думка. – 1993. – № 1. – С. 81.

Степакова, Н.М. Діяльність правоохоронних органів у механізмі захисту прав людини [Текст] / Н.М. Степакова // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2009. - С. 195-197.